

MH B 1836

HÍRADÓ

könyvtári

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XXXIII. ÉVFOLYAM

12. SZÁM

1989. DECEMBER

Szerkesztőbizottság

Tverdota Miklósné *elnök*
Katsányi Sándor *felelős szerkesztő*
Aknay Tibor, Bardócz Antalné
Csoma Mihályné, Havas Katalin
Márffy István, Varró Istvánné
Weisz Sándorné

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta

Ára: 2.50 Ft
Előfizetési díj egy évre: 30.- Ft
Készült a FSZEK sokszorosítójában
Táskaszám
89/363
Eng. szám: III/JHB/30/1981
ISSN 0139-1917

ILYEN MÉG NEM VOLT...

Új osztály létesült 1989. július 15-én a Központban. A neve: Számítógépesítési osztály. Funkciói közé csupa olyan feladat került, amelyre még nem volt példa a Szabó Ervin Könyvtár történetében, de az ország más könyvtárában sem gyakori a hasonló feladatkör. Az elképzelések közé tartozott a könyvtár teljes számítógépesítési munkáinak koordinálása, szervezése, egyes részfeladatok kivitelezése. Nézzük konkrétan, mit is jelentenek ezek a nagy szavak.

A könyvtári munkafolyamatok számítógépesítésének első és talán legfontosabb lépése volt egy olyan koncepció kialakítása, amely meghatározza az elkövetkező 10-15 évre a fejlesztés irányát. A koncepció nem egy végleges norma, amelytől eltérni nem is akarunk. A kialakításánál az volt a célunk, hogy olyan irányvonalat határozzunk meg, amely a koncepció egyes elemeinek változása esetén sem teszi feleslegessé az addig elvégzett munkákat, illetve az ezek teljesítéséhez szükséges anyagi és munkaerő ráfordításokat.

A koncepció kialakításánál alaptézisként fogadtuk el, hogy a FSZEK közeljövőjében nem várhatók olyan finansziális lehetőségek, amelyek lehetővé tennék az egész hálózat teljes számítógépesítéséhez szükséges nagy teljesítményű ún. közepes számítógép

beszerzését. Vagyis a maximális anyagi lehetőségek csak professzionális személyi számítógépek beszerzését teszik lehetővé és ezeket is csak lassú ütemezéssel. Tehát olyan rendszerben kell gondolkodni, amely folyamatosan fejleszthető és az egyes részei önállóan funkcionálnak.

Nem álmodhatunk tehát arról, hogy a számítógépesítés végén minden könyvtárban rendelkezésre álljon egy olyan terminál, amelyről pillanatok alatt lekereshető a hálózat bármely fiókjában meglévő dokumentum (könyv, folyóirat, hangzóanyag, video stb.), illetve, hogy a központi katalógus napra készen rendelkezésre álljon minden könyvtárban. Sőt még az sem képzelhető el, hogy a rendelkezésre álló számítógépekkel közös rendszerben működjön pl. a központi könyvtárban a szerzeményezés, feldolgozás és a kölcsönzés. E feladatok mindegyike külön-külön gépesítendő feladat, de ezeket úgy kell megoldani, hogy a megfelelő csatlakozási pontokon érintkezzenek és kizárják a párhuzamos munkálatokat. Sajnos éppen a számítógépek relatíve kis kapacitása folytán nem zárható ki az adatok párhuzamos tárolása. Ezért az olyan könyvtárakban, ahol az állomány mérete ezt lehetővé teszi, a különböző rendszerek adatai közösek lehetnek, máshol pedig a különböző számítógépekben

önálló adatállományok épülnek fel. Természetesen az utóbbi esetben is az adatbevitelt úgy kell megoldani, hogy az egyszeri munkaerőráfordítást igényeljen a FSZEK teljes hálózatában, vagyis az egyszeri feldolgozás eredményét a számítógépek lehetőleg automatikusan töltsék át egymásba.

Ezen elképzelés gyakorlati megvalósítása során a könyvtárakban ki kell alakítani egy általunk **s z o l g á l a t i a d a t b á z i s n a k** nevezett adatállományt és annyi általunk **f u n k c i o n á l i s n a k** nevezett **a d a t á l l o m á n y t**, ahány könyvtári munkafolyamatot gépesíteni szándékoszándékozunk.

Nézzük az egyes adatállományok tartalmát. A **s z o l g á l a t i a d a t b á z i s** feladata, hogy a könyvtár funkcionális adatbázisai közötti adatforgalmat biztosítsa. Ugyancsak ezen keresztül valósul meg a FSZEK hálózaton belüli adatforgalom is. Ezért a könyvtárak szolgálati adatbázisa tartalmazni fog minden olyan adattételt, amelyet legalább két funkcionális adatbázis használ. A legtipikusabb példa erre a dokumentumok bibliográfiai és tartalomfeltáró adatainak összessége. Ezekre csaknem minden funkció megvalósításánál szükség van, hiszen a dokumentumok bibliográfiai adatait használja mind a szerzeményezés, mind a feldolgozás,

mind a katalógus, valamint a kölcsönzés is. Természetesen más adattételek is bekerülnek a szolgálati adatbázisba, mint például a dokumentumok lelőhely adatai. A tételek azonban csak olyan adatokat tartalmaznak a szolgálati adatbázisban, amelyeket legalább két funkcionális adatbázis vagy a hálózat más részegysége is használ. Így például a leltári szám/jelzet nem kerül be a szolgálati adatbázisba, mert az csak az egyes könyvtárak számára szükséges.

A különböző funkcionális adatbázisok feltöltése kétféle módon történik. Egyfelől a szolgálati adatbázisból átveszik a számokra szükséges tételek megfelelő adatait, és ezeket kiegészítik a sajátos adataikkal, pl. a szerzeményezési adatbázisban a beszerzés körülményeit jellemző adatokkal. Másfelől rögzítésre kerülnek a szolgálati adatbázisban nem szereplő tételek.

A szolgálati adatbázis feltöltése ugyancsak két úton történik. Egyfelől a központban visszamenőlegesen létrehozott szolgálati adatbázisból betöltésre kerülnek a könyvtár számára érdemleges tételek, másfelől a szerzeményezési adatbázisba újonnan bevitt tételek átkerülnek a szolgálati adatbázisba is.

A központban létrehozandó szolgálati adatbázis visszamenőleges feltöltése természetesen rendkívüli ráfordítást igényel. Ugyanakkor az ország egyéb közművelődési könyvtárainak előbb vagy utóbb szintén szükségük lesz ezekre az adatokra. Ezért a FSZEK vezetése megkereste a **K ö z m ű v e l ő d é s i K ö n y v t á r a k G a z d a s á g i T á r s u l á s á t** azzal az ajánlattal, hogy a több helyen lényegében felesleges párhuzamos munkát kiküszöbölendő a FSZEK számítógépes adathordozóra rögzíti az 1964 óta Magyarországon megjelent és a közművelődési könyvtárak gyűjtőköre szempontjából érintett könyvek adatait.

A feladat végrehajtása a Számítógépesítési osztályra hárul. A tervek szerint ezt a feladatot, amely mintegy 55 ezer egy- és többkötetes könyv adatainak rögzítését jelenti, az osztály 15 hónap alatt végzi el. A munkát megnehezíti, hogy a jelenleg érvényes, tehát az új bibliográfiai leírási szabályok figyelembe vételével dolgozzuk fel a könyveket, ami azt jelenti, hogy több mint 20 ezer könyv címleírását át kell igazítani a régiről az újra.

A feladat elvégzése után kerülhet sor a korábbi magyarországi kiadású könyvek, a külföldi könyvek, valamint az egyéb dokumentumtípusok központi feldolgozására.

A szolgálati adatbázis kialakításával párhuzamosan a központban megkezdődik az újonnan beszerzett dokumentumok számítógépes feldolgozása is a Szerzeményezési és feldolgozási osztályon, valamint a hangzóanyagok számítógépes feldolgozása a Zenei gyűjteményben. Ezzel egyidőben a Szerzemé-

A Híradó jelen számának illusztrációi könyvtárunk egyik ritkaságából valók. A századfordulón jelent meg Angliában az Arthur király mondáit tartalmazó album, melyet **B e a r d s l e y**, a szecesszió meghatározó művésze illusztrált. Az ezer példányban megjelent könyv ma már művészettörténeti dokumentum - egyik példánya könyvtárunk birtokában van.

nyezési és feldolgozási osztály megkezdi a számítógépesítés adta lehetőségekkel élve a könyvek tárgyszavas feltárásának munkálatait is. Ezen munkálatok 1990-ben kezdődnek és megszervezésük ugyancsak a Számítógépesítési osztály feladata az érintett részlegekkel együtt...

Az osztály jelenleg 7 fővel dolgozik. Ebből 2 fő matematikus, 1 könyvtáros és 4 adatrögzítő. Az osztály munkatársai a tervfeladatokon kívül erejükhez mérten foglalkoznak további fejlesztésekkel, így a hálózaton belül felmerülő számítógépesítési feladatokkal, melyek megvalósításának alapfeltétele, hogy a könyvtárak rendelkezzenek a megfelelő számítógép-parkkal.

Gerő J. Péter

VIDEOKÖLCSÖNZÉS KÖBÁNYÁN

Kőbányán, a X. kerületi főkönyvtárban július 1-től videokazettát is kölcsönzünk felnőtt olvasóinknak. Ezzel egyidőben megszüntettük video-körünket, s úgy gondoltuk, "a körösök" lesznek új szolgáltatásunk törzstagjai. Mi is meglepődtünk, milyen gyorsan népszerű lett az új szolgáltatás, így a videokörösből kölcsönzővé váltak szinte "elvesznek a tömegben." Október végéig 517 olvasónk írta alá a videokölcsönzéshez szükséges kötelezvényeket. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy kétnaponként ennyien jönnek hozzánk. Van olyan is, aki csak egy-két alkalommal kölcsönzött tőlünk, de ez a ritkább. "Ha már itt vagyok, megnézem, hátha hoztak vissza valami érdekeset." Míg júliusban 406 fő kölcsönzött tőlünk 660 videokazettát, októberben már 1090 fő 1812-t.

A kölcsönzések növekedését az okozza leginkább, hogy egyre többen íratkoznak be könyvtárunkba úgy, hogy rögtön kitöltik a videokölcsönzés kötelezvényét is. Lehet, hogy tényleg tudunk változtatni az emberekben élő könyvtárképen? Vagy csak ilyen nagy a videoláz Kőbányán?! Valószínűleg négy hónap kevés ahhoz, hogy ezt el tudjuk dönteni. Az mindenesetre tény, hogy 1022 beíratkozott olvasóból 332 videokölcsönzés miatt jött hozzánk. Ők ahogy beíratkoztak a könyvtárba, azon nyomban kölcsönöztek is videokazettát. Ez a videot kölcsönzők 64,2%-a, a beíratkozott olvasóknak pedig 32,4%-a. Örömminkre ezek az olvasók esetenként nem csak videokazettát kölcsönöznek, sőt, egyre többször tapasztaljuk, hogy ha már eljött, néz hangkazettát, hanglemezt, könyvet, megnézi a kiállításunkat stb. A videokazettával együtt diafilmet viszont soha nem választ egyazon em-

ber, vagyis a mozgókép igencsak háttérbe szorítja az állóképet. Véletlenszerűen kiválasztva megnéztem 50 video-kölcsönző tasakját, hogy mi van éppen náluk. 32 fő csak videokazettát kölcsönzött, 13 könyvet is, 5 pedig hangkazettát is vitt haza.

Mint említettem, júliustól októberig 517 olvasónk vette igénybe ezt a szolgáltatásunkat, változó gyakorisággal. Foglalkozási megoszlásukat szemlélve örömmel tapasztaltuk, hogy 149 munkás és 9 segédmunkás íratkozott be videokölcsönzés miatt, pedig használóink egész táborát tekintve a munkások elmaradása a jellemző. Az elmúlt négy hónap alatt 158 munkás íratkozott be hozzánk, míg az elmúlt évben az összes beíratkozott munkás száma 1544 volt.

Más foglalkozású olvasóink között kisebb vonzerő az új szolgáltatás. Vagy talán csak kevésbé van anyagi lehetőségük erre a költségesebb szórakozásra?! Például összesen csak 19 pedagógus kölcsönzött videokazettát ebben a négy hónapban! Meglepetést okozott viszont, hogy 34 nyugdíjas videokölcsönzőnk van, akik, ha egészségük engedi, rendszeresen járnak hozzánk. A videot valahogy inkább a fiatalok időöltésének gondolnánk, s közben 70 év feletti bácsika is elsétál hozzánk, igaz, kizárólag szinkronizált filmekért. Középiskolások, főiskolások, egyetemisták is vannak néhányan, de ők általában a családba kerülő "plusz két kazetta" miatt tagok. Néhányan ugyanis keveslik a két kazettát, például a hét végére. Másoknál a gyerek az, aki régebben is könyvtári tag volt, és most rábeszélte a szülőket, hogy kölcsönözzenek videokazettát is. Az értel-

miségiek és az alkalmazottak, bár szép számban járnak könyvtárba, viszonylag ritkán kölcsönöznek videokazettát. Ennek valószínűen nem csak a médiumtól való idegenkedésük az oka, hanem anyagi helyzetük is.

A videokölcsönzés nagymértékű növekedése leginkább a beszerzésben okoz gondot. Míg 1988. december 31-én összesen 338 videokazettánk volt (ez négy év gyarapodása), addig ez év októberéig 301 műsoros kazettával bővültünk. Ez tartalmazza a központi elosztásból kapott kazettákat is (66 darab). A többi kazetta értékének anyagi fedezetét a videokör bevétel (187.000 Ft), valamint a kölcsönzésből származó összeg fedezte, ami négy hónap alatt közel 300 ezer forint. Eddig több mint 500.000 Ft-ot költöttünk videokazettára. Bármily meglepő is, nem tudunk maradéktalanul örülni ennek a nagy összegnek. Sajnos a várost járva is elég nehéz kölcsönzőink ízlésének megfelelő, jó minőségű video-

kazettákat találni. Néhány üzlettel kapcsolatot tartva sem könnyű a helyzet. Ráadásul így jobban látja az ember, hogy elég magas összeget kell fizetnünk azért, hogy a bolt is megéljen, s könyvtárunk is mint lakossági vásárló juthasson a kazettákhoz. A MOKÉP közvetlenül is kínál videokazettát, továbbforgalmazóknak, kölcsönzőknek, de 4-5-6 ezer forintért. Ez drága mulatság lenne. Így úgy tűnik, marad a "járom a várost, keresem a kazettákat". Sajnálattal tapasztaljuk, hogy az Új Videofelvételek '89/1. számában felvett kazetták előreláthatólag esetleg decemberben, de inkább csak '90-ben kerülnek a könyvtárakba.

Végül a legizgalmasabb kérdés, hogy milyen filmjeink vannak? Sajnos, elég nehezen találunk színvonalas, s ugyanakkor szórakoztató műsorokat is, pedig erre lenne csak igazán igény!

Hajdú Zoltánné

VAN-E KÖNYVTÁRI FILOZÓFIÁNK?

Egy munkaértekezlet vége fele arról beszélgettünk, hogy érdekes lenne a hagyományos könyvtárnyitási beszámoló helyett az előkészületekről írni. Arról meditatálni, hogy egy 120-150 négyzetméteres alapterületű családi könyvtárhoz kell-e koncepció, szakmai program, funkcionális terv? Nem elég lemásolni a már meglévő hasonlókat?

- Arról van szó, van-e k ö n y v t á r - f i l o z ó f i á d? - mosolygott rám Papp István. A kérdés izgatott és napokig töprengtem, hogy miről írhatnék, de nem szállt meg az ihlet. Közben elmentem Papp István "kávéházinak" becézett szakmai beszélgetésére szerda délelőtt. Nem volt ennek konkrét témája, de makacs következetességgel úgy provokált bennünket, hogy néhány perc múlva ismét a címben felvetett kérdésről beszélgettünk, csak most így hangzott:

-Mi lesz a jövőben a könyvtár és a politika viszonya? Valóban politikamentes könyvtárat kell-e csinálnunk? Tárgyszerűen objektívnek kell lennünk, vagy lehetünk elkötelezettek is? Most már nemcsak izgattak, dühítettek is a kérdések. Mit akar ezzel a következetes makacssággal? Miért olyan fontos ez most? Minden ellentétes indulatom ellenére azon kaptam rajta magam, hogy agyam kezd az ő gondolatkörére állni, kételyeim-gondolataim nem az enyéim, hanem részben az övék. Csak velem mondatja ki.

Az is hozzátartozik a kérdéshez, hogy sok éve nincs nálunk igazán kreatív, zsidongó és alkotó értelmiségi légkör. Belemérlünk a mindennapok prakszisába és nem tudunk szárnyalni. De ha van lehetőség - és ez a szerda délelőtt ilyen volt - az érdektelenség nyilvánul meg; mindössze hatan voltunk e beszélgetésen. Tán nem csak Papp István érdemelne többet, hanem mi magunk, mert ránk fér.

(Egy megjegyzés: tán meg kellene próbálkozni esti órákban, klubszerűen, hisz annyi barátságos könyvtárunk van, oldottabb légkörben. Hátha többen jönnének és merészebben szólalnának meg fél-fehér asztalnál.)

A politika és a könyvtár viszonyában jelenleg még csak a tagadásnál tartunk. Jó, hogy vége a voluntarizmusnak, jó, hogy megszűnt az állampárt ideológiai kizárólagossága és a leszűkült, sematikus ismeretközlés! Örülünk a kibővült horizontnak, plurarizmusnak. De nem tudunk egyensúlyt teremteni, nem tudunk reálisan látni és könyvtárainkat belehelyezni a valóságos társadalmi környezetbe. S itt van elrejtve zavarom, mert érzésem szerint ezek az új elemek nem jelenthetik a de-

politizáltságot. Rendben van: az a feladatom, hogy megkülönböztetés nélkül minden rétegigényt kielégítsek információval és dokumentummal is. De már nem látok tisztán, ha arra gondolok, hogy nekem mint könyvtárosnak nem lehet világnézetem, világnézeti elkötelezettségem, s nem hiszek Einstein mondásában sem, hogy "felöltőjével együtt világnézetét is az előszobában hagyja, ha a laboratóriumba megy". Nem hiszek benne, mert valahol értékhatárt kell fogalmazni, mert benne vagyok az egészben, mert átélés nélkül nem lehetek hiteles. És értékrendet, átélést csak tudatos világlátás adhat. Még nagyobb a zavarom, ha a gyakorló politika és a könyvtárak viszonyára gondolok. Mert érzelmileg egyetértek azzal, hogy legyünk pártoktól, politikai irányzatoktól függetlenek. De ha konkrét intézményben gondolkodom, s konkrét társadalom-politikai környezetben: már megint más a helyzet.

Bármennyire is bonyolult ez a forrongó korszak, e kérdés szempontjából egyszerűbb, mint a konszolidált jövő. Mert jelenleg még kimondhatjuk: legyünk pártatlanok, szolgáljunk ki mindenkit, és ne kötelezzük el magunkat egy irányzatnak sem. De mi lesz, ha eldőlnék a hatalmi kérdések? Lehet, hogy Szegeden az MDF elsöprő többséget szerez a helyhatósági választásokon, nálunk Zuglóban a szocdemek és Angyalföldön a kommunisták. Azaz ők lesznek rövidebb-hosszabb ideig a kenyéradó gazdáim. Mondhatom-e én, hogy nem szolgálom ki őket? Mondhatom, de féltő, hogy megiszom a levét, mert ők adják az erkölcsi és anyagi támogatást a területükön lévő intézményeknek. És miért támogatnának a szocdemek egy komcsit?!

Miért ne várnák el joggal, hogy őket és tömegbázisukat szolgáljam ki elsősorban: hiszen ők fogják adni a tíz és százezreket! Mondhatnánk, hogy demokrácia lesz és humanizmus. Azt azonban látnunk kell, hogy a mindenkor hatalmat gyakorló nemcsak ad, de követel is. Remélhetjük, hogy bármilyen politikai erő kerül a hatalomra, fontos lesz a kultúra, az értékterjesztés, a közművelődés. De ne áltassuk magunkat, nem lesz mindegy, hogy hová sorolunk be, hogyan és milyen hangereővel jelentkezünk. És a könyvtárnak elsősorban állománya és szolgáltatásai jelentik a hangerejét! Kell tehát orientálódunk, nem lehetünk politikán "felüliek".

E konfliktus sorozaton belül legfontosabb az egyensúly megteremtése és érdekeink következetes érvényre juttatása. S ehhez igenis könyvtári filozófiára - mégpedig differenciált könyvtárfilozófiára és politikus beállítódásra van szükségünk. Egyrészt ki kell alakítanunk a nagy egész könyvtárfilozófiát /jelenlegi szakmai vezetésünk egyik legfontosabb feladatának ezt látom/, másrészt le kell szoknunk az általános elvek egységes alkalmazásáról, mert mindent a konkrét településre, lakókörnyezetre kell adaptálnunk, annak figyelembevételével, hogy ott ki az úr, milyen környezetben kell működnünk.

Mondhatják, hogy ez a szemlélet ismét magában rejti a voluntarizmus veszélyét. Így van. De csak akkor, ha akár az egyik, akár a másik szempontot abszolutizáljuk, azaz vagy csak a szakmai, vagy csak a helyi-politikai elveket érvényesítünk. Báthory János kollégámtól hallottam egy okos kérdést: - Mért félünk megfogalmazni, hogy központi könyvtárunk elsősorban és majdnem kizárólag az értelmiségi közép rétegeket kiszolgáló intézmény? Egyetértek vele. De azt is le kell szögeznünk, hogy ez esetben meg kell keresnünk e rétegek érdekképviseleti és politikai szervezeteit s ezekkel kell szorosabb kapcsolatot kialakítani!

Tisztában vagyok vele, hogy gondolataim kiforratlanok, nagyrészt meditációk. De érzem, hogy valamilyen ilyen irányban kell elindulnunk könyvtárfilozófiánk kialakításakor.

Maruszki József

KELL-E, HOGY LEGYEN KÖNYVTÁRI FILOZÓFIÁNK?

Maruszki József cikkét többször elolvastva hol felháborodtam, hol megdöbbentem, hol értetlenül néztem a sorokat. Magát a kifejezést, - a könyvtári filozófiát - sem tudtam igazán feloldani, hisz számomra a két fogalom meglehetősen messze esik egymástól, s a szerző által meditációnak nevezett írás olvasása után úgy érzem, inkább a politikus könyvtár vagy politizáló könyvtár megnevezést kellett volna használnia.

A rázműduló kérdések közül az elsöre teljesen nyilvánvaló a válasz; igen is legyünk mi könyvtárosok tárgyyszerűen objektívek. Nem éltem át, nem volt benne részem, de nem szeretném tapasztalatból, ráadásul a pult másik oldalán, vagyis könyvtárosként megélni az ötvenes évek "politizáló" közművelődési könyvtárának gyakorlatát, kölcsönzési módját. Tisztelt idősebb kollegáink talán elfelejtették, vagy egyszerűen nem szeretnek visszagondolni rá, de hogy a fiatalabbak megismerkedjenek vele felelevenítenék egy-két szerencsétlen motívumot, melyek egy "karakán" /hatalmon lévő/ párt állítólagos politikai érdekeit hivatott képviselni.

Volt idő, mikor könyvtárainkban az "igazi értékes irodalom" csak a modern szovjet /köztük sor értékes/ vagy magyar íróknak a hatalmon lévő párt istenítésére íródott művei voltak. Az Ő t l e t 1989/47-es számában Berza László tollából megismerkedhettünk egy kis 48 oldalas füzetrel, melynek pontos címe: "Útmutató az üzemi és falusi

könyvtárak rendezéséhez"- ennek segítségével sikerült a "könyvtári politikának" 59 külföldi és 142 magyar író teljes életművét kivonni a forgalomból, s így megmenteni az olvasókat azoktól a "káros" hatásoktól, melyeket a személyiség alakulásában Sartre, Orwell, Hamvas Béla stb. olvasása jelent...

Nagyon sajnálnám, ha bárkitől komoly értékeket képviselő, ám esetleg más világnézetű írók műveit megvonnának, pusztán valamilyen "magasabb" politikai érdekekre hivatkozva.

Maruszki József következő zavarba ejtő kérdése, hogy esetleg neki, mint könyvtárosnak nem lehet világnézete.

Az ötvenes évek szigorú rendjében /elnevezést a visszatérésért ehhez a bűvös korszakhoz/ nem hiszem, hogy ne lettek volna igen nagy számban másként gondolkodó, eltérő világnézetű könyvtárosok, akik bizonyosan szenvedtek a megkövetelt könyvtári rendtől /állománygyarapítás, kölcsönzési, tájékoztatási módszerek stb./, de kitartottak meggyőződésük, elhivatottságuk mellett s így létezhetnek ma a tárgyyszerűen objektív könyvtárak, melyek pártatlanul, politikai korlátozás nélkül vásárolhatnak könyvet a kiadók által nyújtott bő választékból.

Tudtommal a Horthy-korszak Fővárosi Könyvtárában is megtalálhatók voltak a szocialista irodalom legjelentősebb művei, s a felszabadulás utáni FSZEK-ben is rendszeresen, odafigyelve gyűjtötték a szamizdat irodalmat, melyet nemrégiben a "tiltó jegyzék" megszüntetése feloldott a hozzáférhetlenség alól. S ha valóban véglegesen eldőlnék a hatalmi viszonyok, nem hiszem, hogy hatalomra juthat olyan párt, mely létrehozna egy tiltásokkal terhes, csak az ő érdekeit kiszolgáló, rossz értelemben vett könyvtári rendet, rendszert.

Szerintem legyünk mi valóban könyvtár /nagyobb mennyiségű könyvnek rendszerezett, közhasználatra szánt gyűjteménye/, mindenki, minden réteg érdeklődését, információ éhségét minél jobban kielégítő, saját politikai elhivatottságunknak a meglévő és a születőben lévő fórumokon, a könyvtártól távol adjunk hangot, s talán így segítjük legjobban a demokratizálódást.

Novák Éva

☆☆☆

A Híradó folytatni kívánja a vitát a filozófáló-politizáló könyvtár kérdéséről, és szívesen ad helyet további olvasói hozzászólásoknak is Maruszki József időszerű problémákat feszegető cikkéhez. Szerk.

POLITIKA – KÖNYVTÁR? KÖNYVTÁRPOLITIKAI

T é n y: Az öt - tíz évvel ezelőtti elmélkedésekkel, vitákkal, úttörőjellegű cikkekkel, melyek az "agóra" jellegű, a helyi nyilvánosság színteréül szolgáló könyvtárról szóltak, könnyű volt úgy egyetértetni, hogy a valóságban kevés realitása volt a megvalósításának. /Ennek, több más mellett, az információk és a dokumentumok hiánya is oka volt./ Ma már viszont az "elvi egyetértés" helyett választani és dönteni kell a politikával, politikával kapcsolatos viszonyunkról, hozzáállásunkról. Véleményem szerint egy fajta magatartás lehetséges: arra törekedni, hogy a helyi közösség társadalmi, kulturális aktivitásának e g y i k színterévé váljon a könyvtár. Úgy, hogy megőrizze nyitottságát és semlegességét, s ne kötelezze el magát egyetlen párt, mozgalom irányába se. Ez így leírva természetesen, közhelyszerűen igaznak tűnik, a gyakorlatban az ennek való megfelelés, s az ilyen jellegű kapcsolatok kialakítása közel sem egyszerű. Az is t é n y, hogy az újonnan alakuló pártok, szervezetek első útja sem a könyvtárba vezet, s többnyire nem érzik szükségességét annak, hogy kiadványaik megtalálhatók legyenek a könyvtárakban.

P r ó b á l k o z á s a i n k a fenti "elvek" jegyében: Következésként és kitérően megkíséreljük a jelenléteket, a közreműködést a kerületi közéletében /helyi újság, kábeltelevízió, Rádió 11, kerületi rendezvények, megemlékezések stb./ Ezekkel párhuzamosan olyan kisközösségeket, klubokat működtetünk, ill. rendezvényeket szervezünk, melynek tagjai és résztvevői alkothatják azt a szellemi kört, amely a könyvtárt támogató, szükség esetén védő erőtt jelentheti.

A "B e s z é l g e t é s e k a k ö n y v t á r b a n" c. sorozatunk /melynek terveiről és egy-egy programjáról már korábban is hírt adtunk/, november 29-i, hatodik összejövetelére az újonnan alakult pártok helyi /XI. kerületi/ szervezeteinek képviselőit hívtuk meg bemutató politikai fórumra. A meghívott pártok és szerv-ezetek /Bajcsy Zsilinszky Társaság, FIDESZ, Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt, MDF, MSZDP, Magyarországi Zöld Párt, SZDSZ/ azonnal és készségesen vállalták a szereplést és a vitát egymással, és az érdeklődőkkel. A kb. 120 főnyi közönség több mint három órán keresztül nagy figyelemmel és aktivitással vett részt a beszélgetésben. Akik eljöttek, információkat kaptak a pártok helyi szervezeteinek működési körülményeiről, a belépés feltételeiről stb. Emellett a pártok képviselői természetesen röviden ismertették programjuk legfontosabb csomópontjait is. Úgy érezzük, mindenki számára hasznos összejövetel volt, ahonnan a szervező könyvtárosok azzal /az egyébként elég ritka/ sikerélménnyel mehettek haza, hogy azt érték

el, amit kitűztek maguk elé, s hogy talán kezd "beérni" az a több éves munka, ami a könyvtár korábbi és jelenlegi vezetése is igyekszik kitérően dolgozni, jelesül az, hogy a könyvtárat ne lehessen kihagyni a helyi közélet számbavételénél. Miért gondoljuk úgy, hogy ez a rendezvény apró, de sikeres lépés volt ezen az úton? - Mert: a pártok megismerkedtek a könyvtárral, azt tapasztalták, hogy értő és jól politikizáló közönséggel találkozhatnak itt; - érzékelhették, hogy propagandájuk, tagtborzások szempontjából egy el nem hanyagolható hely vagyunk, ahova érdemes eljuttatni kiadványaikat /erre vonatkozó szándékukat ki is nyilvánították/; - a könyvtár sikerként könyvelheti el, hogy "törzsközönsége" van programjainak, akik igénylik és várják a következő "Beszélgetéseket"; - jó, hogy jelentős, meghatározó személyiségek /országgyűlési képviselők, tanácsstagok, színészek, a Budai 11 Baráti Kör tagjai/ mellett a környező házak lakói /olyanok is, akik nem könyvtári tagok/ eljönnek a rendezvényekre.

Természetesen ezzel a beszámolóval nem szeretnénk azt a látszatot kelteni, hogy túlértékeljük ennek a rendezvénynek a jelentőségét. Pusztán jelezni kívántuk azt a gondolkodási és munkafolyamatot, amit kialakítottunk, s azt, hogy mit tartunk fontosnak a könyvtár politikizálásával kapcsolatban. Ami szerintünk azt jelenti, hogy a könyvtár, a könyvtáros /munkaidejében/ nem szegődik egyik párt mellé sem, nem politikizál, de a "politika", a politikára figyelés, a helyi politikai erőkkal való kapcsolattartás nagyon is fontos része a könyvtár politikájának.

Jakubecz Ilona

A BÉRÜNKRŐL VAN SZÓ

KKDSZ

A pénzügyminiszternek nov. 22-én a parlamentbe benyújtott költségvetési javaslata szerint a közművelődési intézmények az 1989. évi bérfejlesztésükhöz nem kapnak központi támogatást, ám lehetőségük van arra, hogy saját erőforrásaikból 16%-os béremelést hajtsanak végre. Másnap - a kormányzattal folyó tárgyalási szempontként, érvanyagként - a következő feljegyzést küldtük a szakszervezetünk elnökségének:

"A könyvtárügyben saját erőforrásokból, megtakarításokból, létszámcsökkentéssel aligha lehet megoldani a tervezett 1989. évi 16%-os béremelést. A könyvtárak eddig is éltek ezzel a lehetőséggel, a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárban az elmúlt 5 év alatt 30%-os létszámcsökkentést hajtottak végre a munkaerő-vándorlás megakadályozására, illetve a munkatársak anyagi megbecsülésének a növelésére, azért, hogy a tanár-könyvtáros képesítésű szakemberek ne hagyják el a pályát az akkor anyagilag sokkal jobban megbecsült pedagógusi munkáért. A könyvtár mindezt úgy hajtott végre, hogy a szolgáltatásai nem csökkentek, tartalékok tehát nincsenek: a FSZEK-ben ahol a beralap 80 millió Ft /+43% a társadalombiztosítás/ 1 8 m i l l i ó Ft - az egész évi dokumentumbeszerzésre fordított keretnél nagyobb összeg - "megtakarítására", "kigazdálkodására" lenne szükség.

Mindehhez hozzátesszük: a "felesleges szervezetek, intézmények", melyek megszüntetésére a miniszter javaslatot tesz, a könyvtárak terén lelhetőek fel legkevésbé - inkább a hiányzókat érzékeli a társadalom és szakma egyaránt. Ha béremelést mégis az in-

tézményeknek kellene végrehajtani, akkor az az alapszolgáltatások drasztikus és lényegbe vágó leépítésével, lezüllesztésével járna együtt, amely meghatározóan érintené a könyvtárügy egészét. Ez ugyanis nemcsak a helyi szolgáltatásokra terjedne ki, hanem érintené az egymásra épülő hálózati, központi szolgáltatásokat, a kialakult területi, szakmai (gyűjtőköri stb.) együttműködési köröket és az ezzel összefüggő tevékenységet, amely - a gazdasági nehézségek miatt - már eddig is komoly sérüléseket szenvedett."

Ezekről a kérdésekről is szó esett a dec. 1-jén rendezett szakértői konzultáción, ahol Verebélyi Imre miniszterhelyettes /BM/ és Varga Sándor főosztályvezető /Pénzügyminisztérium/ tájékoztatta a KKDSZ képviselőit az önkormányzati illetve az államháztartási törvény koncepciójáról. (Alapszervezetünket Tverdota Miklósné dr és Arató Antal képviselte.) Hozzászólásunkban - az előbbieket részletesebben is kifejtve - utaltunk arra is, hogy a közművelődési intézmények körében a könyvtár sajátos helyet foglal el. Nincs lehetősége a bevételeinek növelésére /a művelődési otthon típusú intézmények 75%-a mintegy 500 millió Ft bevételre tett szert ebben az esztendőben/, ám fenntartási költségei sokkal nagyobb arányban növekednek a könyvek stb. folyamatos áremelkedése révén. Azaz esetünkben is különösen fontos, hogy a törvények fogalmazzanak meg olyan garanciákat, amelyek /akár a helyi önkormányzattól függetlenül is/ biztosítják a könyvtárak folyamatos, kiegyensúlyozott működését. Bár az előadók kérték, nem hangzottak el javaslatok arra, hogy milyen intézményi megoldások adódhatnak e borulató helyzetben. "Ne mi számoljuk fel önmagunkat!" - jelezte erről az egyik hozzászóló a jelenlevők véleményét. A KKDSZ vállalta, hogy a törvénytervezetekről további vitákat kezdeményez.

(A. A.)

☆☆☆

Főkönyvtárigazgatói és osztályvezetői értekezletet tartottak december 7-én. Tárgya annak a stratégiának kialakítása és azoknak a lehetőségeknek a számbavétele volt, amelyet a könyvtáraknak követnie, illetve amelyekkel élnie kell a szigorodó gazdasági feltételek mellett. Célja nem a szükséges döntések közvetlen előkészítése volt, hanem egy gondolkodási-tervezési folyamat elindítása annak érdekében, hogy a könyvtár időben

felkészülhessen azokra az intézkedésekre, amelyekre a körülmények kedvezőtlen alakulása folytán rákényszerülhet.

A megbeszélésre közvetlen ösztönzést a pénzügyminiszternek a parlament előtt elhangzott bejelentése adta, amely szerint a költségvetési intézmények jó része /köztük feltételezhetően a könyvtárak is/ központi béremelésben nem részesül, hanem saját magának kell kigazdálkodnia a legfeljebb 16%-os béremelést. Bár az információk szerint különböző szakszervezeti és könyvtári szervek lépéseket kívánnak tenni annak érdekében, hogy ennek és az áremelkedéseknek ellentételezését a költségvetés finanszírozza /ezekhez a lépésekhez könyvtárunk is csatlakozni kíván/, számolni kell azonban azzal a lehetőséggel is, hogy e törekvések nem fognak sikerrel járni. Könyvtárunk ezért - ez utóbbi esetre is felkészülendő - az alábbi alapelvek érvényesítése mellett kívánja megkezdeni a kényszerűségből megteendő intézkedések tervének kidolgozását:

1. A könyvtári szolgálat minőségi színvonalának megőrzése érdekében feltétlenül szükség van a 16%-os béremelés végrehajtására, akkor is, ha ennek érdekében egyes területeken és szolgáltatásokban visszalépésre kényszerülünk: a 16%-os béremelés differenciáltan hajtandó végre.
2. Az állománygyarapításra fordított összegeket legalább nominális értékben változtatlanul kell hagyni.
3. Olyan visszafogásra kerüljön csak sor, amelyek nem indítanak el visszafordíthatatlan leépülési folyamatokat, tehát a körülmények kedvező irányú változása esetén könnyen visszaállítható az eredeti szolgáltatási szint.
4. A lehetőség szerint el kell kerülni a visszafogásokat azokon a területeken, amelyek a jövőbeli fejlődést alapozzák meg, illetve a jelenlegi gazdaságosabb működését szolgálják.

(Részlet Kiss Jenő főigazgató Emlékeztetőjéből.)

Különfélék a KESZ-ről

... A leg többször kölcsonzött művek. A legnépszerűbb művek számbavételével nem kívánunk egyértelmű megállapításokat tenni a KESZ-től kölcsönzött könyvek különböző típusairól, tartalmi megoszlásáról. Erre a teljes forgalom sokoldalú elemzése nyújthatna módot. Úgy véljük azonban, hogy az immár két esztendő működésünk idején leggyakrabban kölcsönzött művek megismerése is fontos adalékul szolgálhat a KESZ iránt megnyilvánuló érdeklődés - esetleg a gyarapításban is kamatoztatható - jellegzetességeiről.

Vizsgálódásunk során a legalább 5-ször vagy ennél többször kölcsönzött 178 művet vettük számba. Közülük a legkeresettebbek a következők voltak:

Aronson: A társas lény /21/,
Moody: Élet az élet után /19/,
Voltaire: Candide /18/,
Barkóczi-Putnoki: Tanulás és motiváció /16/,
Lendvai-Nyíri: A filozófia rövid története /16/,
Bettelheim: A mese bűvölete és bontakozó gyermeki lélek /16/,
Erdély története 1-3. /15/,
Szűcs: Vázlat Európa három történeti régiójáról /15/,
Koszó: Kandallók /15/,
Samuelson: Közgazdaságtan /14/,
Lendvai: A gondolkodás története /14/,
Lao-ce: Az út és erény könyve /13/,
Fromm: A szeretet művészete /13/,
Buda: A személyiségfejlesztés és a nevelés... /12/,

Fodor: Ezer este Fülep Lajossal /12/,
Hebb: A pszichológia alapkérdései /12/,
Kovács-Szerdahelyi: Irodalomelméleti alapfogalmak /12/,

Kristó: Az Aranybullák évszázada /12/.

A művek tartalmi megoszlása így alakult:
szépirodalom: 42, társadalomtudomány: 42 /ebből pedagógia 14, szociológia 13/, nyelvtudomány, irodalomtudomány: 21 /ebből nyelvészet 13/, filozófia, pszichológia: 20 /ebből lélektan 17/, földrajz, élettudományok: 20 /ebből útikönyv 5/, alkalmazott tudományok: 15 /ebből számítástechnika 6/, vallás: 6, művészet, sport: 5, általános művek: 4.

Noha a szépirodalmi és társadalomtudományi művek egyenlő számban találhatóak a legkeresettebb könyvek listáján, mégis egy sajátos csoportot kell kiemelnünk, ha a vizsgált művek népszerűségének megfelelően valamilyen első helyet szeretnénk osztani. A legkeresettebbek - függetlenül a szakcsoporttól - az egyetemi, főiskolai hallgatók pedagógiai tanulmányaihoz szükséges könyvek, az említetteken kívül Csepeli György, Mérei Ferenc stb. művei. /Az érdeklődést tapasztalva jónéhány ilyen könyvből több példányt kellett beszereznünk./ Egyéb-

ként egyértelműen megállapítható az is, hogy a legkeresettebb művek 3/4-e a középfokú és felsőfokú oktatási intézmények tananyaga, kötelező olvasmánya. Ebből tevődik ki a 42 szép-irodalmi mű több mint két harmada. Közülük nemcsak a régebben megjelentek iránt nagy a kereslet, hanem olyan művek iránt is, mint a Faust /10/, Tartuffe /9/, Emberi sors /9/ stb. Ezeknek a családi gyűjteményekbe is ajánlott s a KESZ gyűjtőkörébe szorosan nem tartozó művek kapcsán kell megemlítenünk, hogy a 178 legtöbbször kölcsönzött műből összesen 65 családi jelzetű, illetve ha régebbi kiadású, akkor annak minősíthető. /Az ismeretközlő művek közül Koszó: Lépcsők (11), Oláh: Reformkőnyha (10), a szépirodalomból Vian: Pekingi ősz (9), Marquez: Száz év magány (8) stb. típusú könyvek. Ezek közé a művek közé tartoznak az igen gyakran keresett alapfokú számítástechnikai könyvek, útikönyvek, idegen nyelvek elsajátítását elősegítő tankönyvek, különböző szótárak is. Csupán érdekességként említjük meg, hogy a

legnépszerűbb könyvek listáján szerepel egy gyermekregény is, Tolkien: A babó című műve /Móra, 1975/, amit egy törlési jegyzék alapján kértünk át. Mindez arra utal, hogy a KESZ-nek - szisztematikusan válogatva - érdemes beszereznie a családi jelzetű, elsősorban az átlagosnál drágább vagy sok helyütt a kézikönyvtári állományba sorolt műveket. Mivel jónéhány könyvtárban, a családi gyűjteményekbe javasolt értékes, fontos művek beszerzése is gondot jelent már, talán érdemes lenne az ÁLGYA Új Könyvekhez készített minősítő jegyzékén tájékoztatásul jelölni a KESZ-be megvásárolt ilyen könyveket. Egyébként a csak KESZ részére beszerzésre javasolt művek közül kettő szerepel a legnépszerűbb könyvek jegyzékén: A köztes lét törvényei és Obádovics: Matematika 1-2. Mindkettőt 5 alkalommal kölcsönöztük, igaz a könyveket 12 illetve 18 könyvtár megvásárolta.

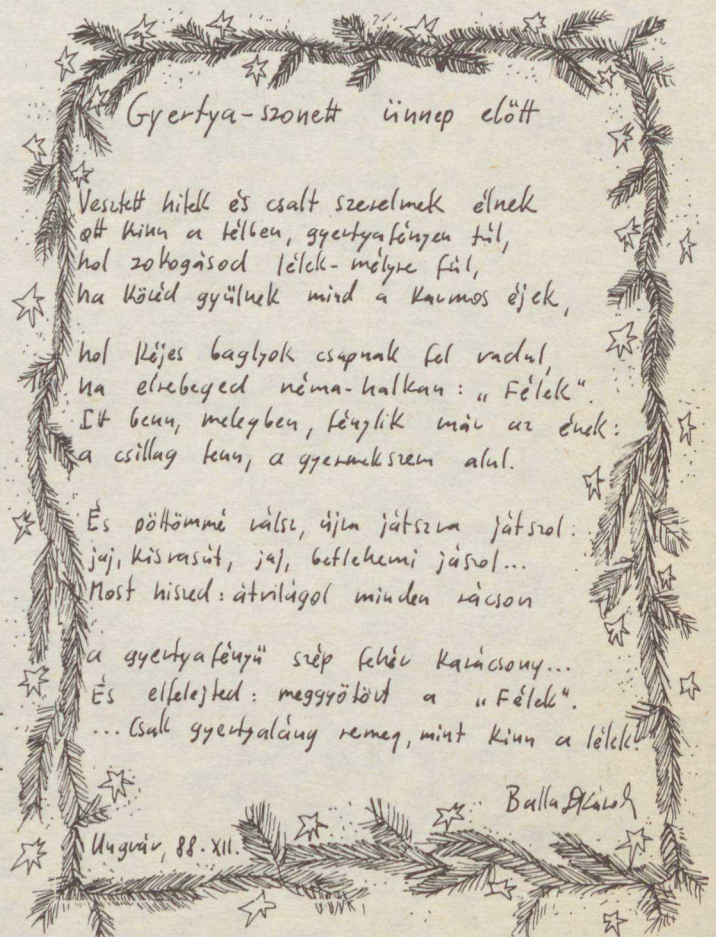
Arató Antal

Még egy szubjektív vallomás Kárpátaljáról

Örömmel olvastam a Híradó legutóbbi számában Kiss Edit "szubjektív vallomás"-át Kárpátaljáról. Karácsony közeledvén, egyetlen adalékkal szeretnék hozzájárulni. B a l l a D. K á r o l y ungvári költő /a cikkben is említett H a t o d i k S í p főszerkesztője/ elmúlt év decemberében egy kéziratot küldött hozzám /akkor még az OSZK-ba/, hogy készítsek arról néhány tucat másolatot, mert karácsonyi üdvözlésként, mint afféle levelezőlapot, ezt a "szubjektív vallomást" szeretné elküldeni barátainak. Örömmel tettem eleget a kérésnek /annál is inkább, mert méltó feladatot kapott nemzeti könyvtárunk másoló masinája/, s most örömmel nyújtom át a természetesen jutalmul elnyert eredeti kézirat másolatát mindazoknak, akik hasonló érdeklődéssel olvasták Kiss Edit tudósítását. Boldog karácsonyt:

Arató Antal

A Híradó szerkesztői ugyancsak az ungvári költő-szerkesztő sorainak közlésével kívánnak minden kedves Olvasónak boldog karácsonyt.

Murphy könyvtári törvényei

Duplumosítási törvény
Az öt éve érintetlen könyvet duplumosítás után biztosan keresni fogja az olvasó.

Törvény az előjegyzésről

Az előjegyzett könyvre kiküldés után már nincs szüksége az olvasónak.

Zajtörvény

Ha az olvasó asztalához másik olvasó is leül, akkor biztos, hogy egyikük szuszog vagy serceg a tolla.

Pénztörvénye

Ha ötszáz forintnyi pénz van a kasszában, akkor az olvasó biztosan ezressel fizet.

Világítási törvény

A könyvtáros szemének romlása egyenesen arányos a központ által meghatározott neoncsere ütemével.

Jutalomtörvény

Jutalmat kétféleképpen osztanak, vagy úgy, hogy te kapod a legtöbbet, vagy igazságtalanul.

A lelkiismeretes könyvtáros törvénye

Ha minden lehetséges helyen megnézted az olvasó által kért könyvet, mikor elmegy éppen akkor hozzák vissza.

Az olvasó megjelenési törvénye

Ha az olvasó kedves és gyakran megy utánad, akkor vagy nem könyvet akar, vagy spicces.

Folyománya: Ha csinos a fiú, akkor sosem kér tőled segítséget.

A mi kávé-törvényünk

Egy négyszemélyes kávéfőzőből kicsöpögő kávé n-1 részre osztható. Mindig te vagy a -1.

Fogarasi Erzsébet - Grnák Márta

ADJON ISTEN MINDEN JÓT
EZ ÚJ ESZTENDŐBEN —
MITŐL FÉLÜNK, MENTSÉN MEG
MIRE VÁGYUNK, ADJA MEG
EZ ÚJ ESZTENDŐBEN

Személyi hírek

K i t ű n t e t é s

Pataki Ferencné az V. kerületi főkönyvtár gyermekrészleg vezetője SZOCIALISTA KULTURÁÉRT kitüntetést kapott.

Nyugdíjba vonulásuk alkalmából Pásztor Etelkának a KESZ főmunkatársának, Radvány Tibornénak a XIV. kerületi főkönyvtár igazgatójának; Véghelyi Gusztávnénak a XVIII. kerületi főkönyvtár igazgató helyettesének SZOCIALISTA KULTURÁÉRT;

Nitsch Lászlónénak a VII. kerületi főkönyvtár igazgatójának KIVÁLÓ MUNKÁÉRT;

Szatmáry Imrénének a VIII. kerületi főkönyvtár gyermekrészleg vezetőjének MINISZTERI DÍCSÉRET kitüntetést adományozta a művelődési miniszter.

Dr. Kövér Györgyné fiókvezető a XV. kerületi főkönyvtár munkatársa a FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR KIVÁLÓ DOLGOZÓJA kitüntetést kapta.

Paál Éva fiókvezető a XI. kerületi főkönyvtár dolgozója FŐIGAZGATÓI DÍCSÉRET-ben részesült.

J u t a l o m

Mihályi Imréné fiókvezető a IX. kerületi főkönyvtár munkatársa nyugdíjba vonulása alkalmából pénzjutalomban részesült.

Fórián Gyuláné és Kelemen Mihályné a munkaügyi csoport dolgozói, szakszervezeti munkáért 1000 - 1000.-Ft jutalmat kapott.

K i n e v e z é s

Maruszkai Józsefet a XIV. kerületi főkönyvtár igazgatójává nevezték ki.

Á t h e l y e z é s

Lux Zoltán könyvtárost a szociológiai dokumentációs osztályról a számítógépesítési osztályra helyezték át.

Ú j m u n k a t á r s a k

Endrődi Sándor raktáros és Fülöp Júlianna könyvtáros /olvasószolgálati főosztály/, Kovács Attila könyvtáros /XIII. kerületi főkönyvtár/, Manner Károly üzemmérnök /üzemfenntartási osztály/, Pozsár István könyvtáros /szociológiai dokumentációs osztály/, Teleky Vámosy Borbála könyvtáros /IV. kerületi főkönyvtár/, Tóthné Szabó Éva könyvtáros /XIII. kerületi főkönyvtár/.

S z ű l e t é s

Békeyné Zurawska Kamillának /X. kerületi főkönyvtár/ Anna nevű kislánya, Szabó Natáliának /XI/6. könyvtár/ Osszián nevű kisfia, Zöldi Andrásnének /XVIII. kerületi főkönyvtár/ Tamás nevű kisfia született.

A szülőknek és a kisbabáknak jó egészséget kívánunk.

